

[Lilli Gyldenkilde]

malt tale om i hele landet, at vi kan hjælpe 1.000 mennesker til at høre hjemme i et af vores systemer, så at ikke de ryger ned i et mellemrum, som betyder, at de kommer utroligt i klemme og kun kan få en bistandshjælp. Det kan ikke være rimeligt, at mennesker, som blot er blevet syge, og som ikke kan få mulighed for at vise, at de står til rådighed for arbejdsmarkedet, skal ligge nede i det hul og komme ud i en social deroute. Det kan ikke være rimeligt, og det har vel heller aldrig været meningen med vores arbejdsløshedslovgivning.

Jeg håber på, at vi i udvalgsarbejdet kan få en fornuftig snak hurtigst muligt om det her, og kan det ikke udmunde i andet, mener jeg i hvert fald helt sikkert at kunne konstatere, at bliver vi ikke enige i udvalgsarbejdet om, at det er dette forslag, der skal igennem, så bliver vi i udvalgsarbejdet enige om, at arbejdsministeren i det cirkulærearbejde, hun sidder midt i i direktoratet, bliver nødt til at tage højde for dette forslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 151:

Forslag til lov om frihed for eksklusivaftaler. Af Dohrmann (FP) m.fl.

(Fremsat 3/4 84).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Med dette lovforslag om frihed for eksklusivaftaler får vi genoptaget en diskussion, som vi har haft adskillige gange tidligere her i tinget. Sidst vi diskuterede dette emne – det var i 1981-82 – blev resultatet vedtagelsen af en lov om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold, der trådte i kraft den 1. juli 1982. Lovforslaget blev fremsat af den daværende socialdemokratiske regering, men den gjorde det ikke godvilligt; der skulle en dom fra Den europæiske Menneskerettighedsdomstol samt et betydeligt pres fra bl.a. nuværende regeringspartier til, før regeringen fremsatte forslaget.

Vi sagde dengang, at denne lov næppe var tilstrækkelig til at løse de problemer og urimeligheder, som eksklusivaftaler er årsag til for en lang række lønmodtagere, der af forskellige gode grunde ikke ønsker at være medlem af en bestemt fagforening eller nogen anden fagforening for den sags skyld. Regeringen er derfor positiv over for fremskridtspartiets forslag, på samme måde som regeringspartierne var positive, dengang forslaget blev fremsat første gang, i oktober 1981.

Når det er sagt, vil jeg gerne præcisere, hvad det er, regeringen er positiv over for. Regeringen mener, at der er nogle helt konkrete problemer i forbindelse med lønmodtagernes medlemskab af fagforeninger, som øjensynlig kun kan løses ad lovgivningens vej. Det bør ikke forekomme, at en lønmodtager ikke kan få ansættelse, fordi vedkommende ikke ønsker at være organiseret i en fagforening.

Vi har nu haft loven om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold i et par år. Vi har indhøstet nogle erfaringer, både positive og negative, og det er vel rimeligt og fornuftigt nu at overveje en revision og en stramning af loven. Derimod finder regeringen ikke, der er grund til at brede sig og begynde at lovgive på områder, hvor der overhovedet ikke er nogen problemer. Der er ingen grund til at lovgive om de forhold, der f.eks. er nævnt i lovforslagets § 2, stk. 2. Denne bestemmelse var også med i det oprindelige forslag fra 1981, men kunne ikke dengang bevirke, at der blev flertal for forslaget, og derfor foreslår jeg også, at denne bestemmelse nu udgår.

Med disse ord kan jeg tilsige regeringens positive medvirken til gennemførelse af ho-

[Arbejdsministeren]

vedindholdet i det foreliggende lovforslag, dog således, at man dels overvejer i stedet at ændre loven fra 1982, dels gør lovtæksten så præcis, at det kan forsvares at knytte de nødvendige sanktioner til den.

Svend Auken (S):

Jeg lyttede meget efter, hvad arbejdsministeren sagde om regeringens, forstår jeg, meget klare stilling til dette lovforslag. Jeg er overbevist om, at det må være mangel på opfattelsesevne hos mig, der gør, at jeg ikke er i stand til at sige, om regeringen er positivt eller negativt indstillet over for dette lovforslag. Jeg forstod, at ministeren siden juni 1982 har indhøstet mange – man fik nærmest indtryk af utallige – dårlige erfaringer med den retstilstand, som det konservative folkeparti og den daværende regering sammen med en lang række andre partier i fællesskab gennemførte. Det bliver interessant under udvalgsarbejdet at få dokumenterede eksempler på disse mange urimeligheder og disse mange ulemper, sådan at folketinget har et klart grundlag at tage stilling på. For mig at se har der hidtil i den offentlige debat ikke været fremlagt en sådan dokumentation, men når en ansvarlig minister fra folketingets talerstol kan henvise til mange sådanne eksempler, stiller sagen sig naturligvis mere alvorligt, og vi vil med stor interesse og spænding se frem til dette omfattende dokumentationsmateriale fra ministerens side – hvis det da eksisterer.

Socialdemokratiets modstand mod lovforslag mod indgåelse af eksklusivaftaler er velkendt. Eksklusivaftaler er ikke særlig udbredte i Danmark. Den meget høje organisationsprocent, vi har i Danmark, er ikke resultatet af eksklusivaftaler. De findes stort set ikke inden for det store offentlige arbejdsmarked, og de findes ikke inden for arbejdsmarkedet for de organiserede arbejdsgiveres vedkommende.

Derimod findes eksklusivbestemmelser på ét ganske snævert afgrænset område, hvor de udøver en fornuftig funktion, nemlig i overenskomster mellem uorganiserede arbejdsgivere og en lønmodtagerorganisation. Her er de nødvendige for at beskytte de organiserede og sikre overholdelse af en overenskomsts rettigheder, som bl.a. ofte er kommet til verden efter en faglig kamp. At gøre indgreb i

denne fintfølede mekanisme er forkert. Det er både principielt betænkeligt og i praksis dumt.

Med den lov, som ministeren også henviser til før, og som blev gennemført efter dommen ved Menneskerettighedsdomstolens kendelse fra sommeren 1981, er der oven i købet gennemført en beskyttelse mod afskedigelse af i forvejen ansatte, der ikke ønsker at lade sig organisere, efter at deres arbejdsgiver har indgået en overenskomst med eksklusivbestemmelser. Derved er en række af de menneskelige problemer løst, og det ville efter min mening være tosset på et arbejdsmarked, der i forvejen har store problemer, gennem et generelt lovforslag mod eksklusivbestemmelser at skabe en række nye vanskeligheder.

Vi er ligesom ministeren modstandere af lovforslagets § 2, stk. 2. Vi mener, det kan være fornuftigt ved administrationen af en række offentlige tilskud at gøre modtagelse af disse tilskud betinget af, at man er medlem af en organisation. Det synes vi er helt rimeligt, men regeringens afvisning på dette punkt stiller selvfølgelig regeringens holdning i et noget afslørende lys. Er det i realiteten ikke kun de faglige organisationer, man er ude efter? Er man i realiteten overhovedet interesseret i den såkaldte frihed, når det drejer sig om erhvervenes forhold?

Bo Kristensen (KF):

Dette forslag fra fremskridtspartiet til lov om frihed for eksklusivaftaler lægger op til en diskussion, som vi har haft i folketinget flere gange, senest i 1982 på baggrund af Menneskerettighedsdomstolens dom. Det var på daværende tidspunkt en regering, der meget nødtvungen eller i hvert fald ikke godvilligt fremsatte et lovforslag på dette felt under et tydeligt pres fra de borgerlige partier.

Det var også på foranledning af medlem af det konservative folkeparti hr. Ninn-Hansen, den nuværende justitsminister, at sagen blev rejst i Europarådet, og at den senere blev fulgt op af hr. Bjørn Elmquist, således at sagen i virkeligheden er kørt i en fornuftig bane og lægger op til et fornuftigt europæisk samarbejde også på dette område.

Vi er af den opfattelse, at eksklusivaftaler på mange måder er en belastning for vores

[Bo Kristensen]

frihedsideal, idet vi ikke ønsker, at den enkelte på nogen måde skal tvinges ind i et foreningsområde, som vedkommende ikke ønsker sig. Derfor kan vi ikke give tilslutning til § 2, stk. 2, hvor der jo netop lægges op til en tvang, som ikke på nogen måde kan bidrage til noget positivt.

Vi har i den senere tid oplevet nogle sager, hvor enkeltpersoner har ønsket at stå frit, men selv om vi mener, at problemet ikke er så stort inden for det offentlige område, er der dog opstået nogle politiske svingninger dér, som er meget kritisable.

Formanden for Hovedstadsområdets Trafikelskab udtalte for nylig i TV-Avisen, at de andre medarbejdere jo så bare kunne mobbe – udtrykket »kulde« blev anvendt – for at vedkommende skulle komme på plads igen. Dette ligner ikke et samfund af 1984, når vi på den måde truer eller tvinger enkeltpersoner ind i et organisationsforhold, som de pågældende ikke ønsker sig. Vi er meget kede af, at i dette tilfælde en arbejdsgiverrepræsentant opfordrer til at bruge mobningsmetoder, som vi i øvrigt herinde i folkettinget, når vi taler folkeskole, bruger alle mulige midler til at forhindre i vores samfund.

Vi er derfor meget positive over for dette lovforslag og hilser med tilfredshed, at fremskridtspartiet har fremsat det. Vi vil i udvalget gå nærmere ind i enkelthederne for at få sammenhæng med det af ministeren nævnte problemområde.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg er en hund efter dokumentation. Ministeren fremlagde ingen dokumentation for sine påstande – det vil hun komme til under udvalgsarbejdet – men det gjorde hr. Bo Kristensen. Hr. Bo Kristensen nævnte faktisk et konkret eksempel. Jeg vil gerne spørge, hvordan vedtagelsen af dette lovforslag øver indflydelse på ansættelsesvilkår inden for Hovedstadsområdets Trafikelskab. Hvorfor fremdrages den sag overhovedet? Hvad er det for en eksklusivbestemmelse inden for HT-området, hr. Bo Kristensen vil have forbudt med vedtagelsen af dette lovforslag?

(Kort bemærkning).

Bo Kristensen (KF):

Dette lovforslag hænger jo nøje sammen med det øvrige felt af lovforslag, vi har på dette område, og dér er det meget naturligt at fremdrage eksempler, hvor vi, uanset om der bliver lovgivet eller ej, er i den situation, at den enkelte på sin arbejdsplads kan møde kulde og dermed komme i en mobningssituation. Derfor er det altafgørende, at lovgivningen på dette felt er så klar og tydelig, at medarbejdere heller ikke i det sociale samvær anvender mobningsmetoder, som der er tendens til, når oven i købet formanden for HT udtaler det i TV-Avisen.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg forstår, at hr. Bo Kristensen kan bekræfte, at eksklusivlovsforslaget intet har at gøre med HT-sagen; dér er ingen eksklusivbestemmelse. Vedtagelsen af dette lovforslag har altså ikke en pind – undskyld dette folkelige udtryk – med HT-sagen at gøre. Man kan jo ikke lovgive om, hvordan folk skal være – det har i hvert fald aldrig været en konservativ tankegang, at man skulle kunne lovgive derom – men nu forstår jeg altså, at de konservative vil lovgive om folks følelser: man må ikke vise kulde over for en uorganiseret medarbejder. Vil det sige, at man nu også vil lovgive om Dansk Arbejdsgiverforenings vedtægter, hvorefter medlemsvirksomheder er forpligtede til kun eller fortrinsvis at handle med andre organiserede arbejdsgivere? Skal det også være forbudt? Skal vi nu til at vedtage lovforslag, der gør indgreb i den rettlighed?

(Kort bemærkning).

Bo Kristensen (KF):

Hvad angår Dansk Arbejdsgiverforening, har vi monopollovgivningen, så dér skulle der ikke være nogen problemer. Men på det andet felt ønsker vi ved lovgivning at give en sikkerhed for de enkelte, så ingen føler sig truet og i hvert fald ikke kan komme i den situation, at de ikke tør møde på arbejde, fordi der er kulde eller sker mobning på deres virksomhed. Det er det, vi gerne vil bruge nogen tid på at få undersøgt ordentligt i udvalget, så vi får skabt en sikkerhed for dem, der deltager i et arbejde og er ansat i en virksomhed.

Jens Peter Jensen (V):

Hr. formand, jeg skal afstå fra at kommentere påskekrisen for den lokale trafik i hovedstadsområdet, for det foreliggende lovforslag har jo et langt videregående perspektiv.

Venstre har sympati for det forslag, der her er til behandling, og kan også i det væsentlige tilslutte sig de bemærkninger, som arbejdsministeren fremførte på regeringens vegne.

Venstre har den opfattelse, at forslaget hensigt ikke alene sigter på fagbevægelsen, selv om det er det område, det måske er lettest at få øje på, når vi taler om de forhold, der her er på dagsordenen, men at den også må gælde andre erhvervsorganisationer, hvor medlemskab er at opfatte som væsentligt for at kunne få arbejde eller anden form for næring.

Derfor vil jeg under udvalgsarbejdet gøre noget mere ved § 2 i lovforslaget, end arbejdsministeren synes indstillet på, og så kunne vi måske i øvrigt, netop når vi er i dette hus, sige, at det jo er folketinget, der bestemmer, og ikke regeringen. For at undgå misforståelser vil jeg gerne sige, at en eventuel lovgivning i henhold til § 2 ikke må føre til en svækkelse af den selvdisciplin – den moralkodeks, om man vil bruge det udtryk – der er indeholdt i bestående organisationsformer. Når venstre er imod eksklusivaftaler også på det private arbejdsmarked ligesom på det offentlige, hvor vi nu har haft en lovgivning i et par år, som vi har gjort visse erfaringer med, er det for at understrege organisationsfriheden. Det er jo ikke nok, at man har en beskyttelse mod afskedigelse, hvis praksis udviser, at man aldrig bliver ansat. Så enkelt er det.

Må jeg føje til, at jeg anerkender den store indflydelse, dansk fagbevægelse har haft på udviklingen af vort velfærdssamfund, en udvikling, som jeg vil betegne som fælles politisk gods for flertallet i dette høje ting. Jeg kan forstærke dette udsagn med at sige, at jeg, da vi for godt en halv snes år siden havde debatten om Danmarks indtræden i De europæiske Fællesskaber, på masser af møder fremhævede, at noget af det positive, som Danmark kunne bidrage med, netop var en solid demokratisk fagbevægelse og ordrede retstilstande på arbejdsmarkedet.

Det vil jeg gerne have at vi stadig væk kan holde fast ved, og på denne baggrund er det skuffende for mig, at fagbevægelsen og socialdemokratiet ikke er rede til at afstå fra eksklusivaftaler og dertil hørende tvangsmedlemskab for at få adgang til arbejde eller næring. Med hele sin historiske baggrund, med de vældige resultater, som fagbevægelsen har opnået, synes jeg man skulle være kommet så langt nu, at man kan sige: nu har vi råd og kraft til at understrege frihedsbegrebet. Det synes jeg vi skal have med ind i vore overvejelser under udvalgsarbejdet, og jeg vil bede om, at fagbevægelsen og socialdemokratiet tager disse bemærkninger under nærmere overvejelse. Vi er i en udvikling, der har passeret kuestadiediet.

Ole Henriksen (SF):

I SF kunne vi også godt tænke os at få oplyst, i hvilket omfang der egentlig er eksklusivbestemmelser i de eksisterende overenskomster. Jeg tror selv, at det er en forsvindende lille procent, som har indgået eksklusivaftaler, og jeg tror sådan set, at man her skyder gråspurve med kanoner, men det er jo den store individuelle friheds banner, man her fører frem fra de borgerliges side, og vi har da før været ude for, at man kaster sig over fagbevægelsen, som om det var det eneste sted, man havde bestemmelser om eksklusivaftaler. Det er det jo langt fra, og det, der ligger i de eksisterende bestemmelser, hvor man har eksklusivaftaler, er, at arbejdsgiveren også er interesseret i at få en sådan eksklusivaftale, fordi han dermed binder fagforeningen til at levere en bestemt arbejdskraft med en bestemt ekspertise netop til sin virksomhed. Derfor er der en gensidig forståelse, når fagbevægelsen samtidig binder arbejdsgiveren til kun at modtage arbejdskraft netop af den type, som man har i den pågældende fagforening.

Men der er mange andre af denne slags aftaler i samfundet. Vi finder dem først og fremmest inden for læge- og advokatsamfundet, hvor man virkelig har eksklusivaftaler, så det batter. Man finder dem f.eks. også inden for de store forlag, som kun må levere bøger til Boghandlerforeningens medlemmer, man finder dem inden for VVS-branchen, og man finder dem inden for installatørbranchen. Også den lille, frie købmand er jo

[Ole Henriksen]

kommet i lommen på en grossist, som han er tvunget til at aftage sine varer fra. Der er altså også indgået eksklusivaftaler på disse områder. Man kunne også, som det blev nævnt her før, fremhæve Dansk Arbejdsgiverforenings § 2, hvor der står, at det er en æressag – de har jo et særligt sprog inden for de kredse – kun at handle med medlemmer inden for Dansk Arbejdsgiverforening. Omset til dansk betyder denne æresforpligtelse selvfølgelig, at man faktisk kun handler med hinanden, og at alle andre, der prøver at bryde ind og handle uden for denne kreds, bliver mobbet eller på andre måder bliver sat ud af spillet til skade for deres forretning.

Man kunne selvfølgelig også nævne, specielt over for venstre måske, at også landmænd har eksklusivaftaler over for grovvarereskaber og mejeriselskaber, måske specielt Mejeriselskabet Danmark.

I SF tror vi som sagt overhovedet ikke på, at der vil være nogen værdi i at vedtage dette forslag; så længe to parter kan indgå aftale om at lave en eksklusivaftale, vil vi ikke antaste denne ret. Vi ser frem til, at fremskridtspartiet på et tidspunkt fremsætter forslag, hvor alle andre eksklusivaftaler og kontraktlige forpligtelser af dem, jeg har nævnt her, kommer til behandling; så vil vi gerne tage det hele op i en stor pulje og se, hvordan vi kan løse disse problemer.

SF kan altså ikke støtte lovforslaget; vi mener, det er specielt rettet imod fagbevægelsen, og vi vil derfor afvise det.

Estrup (RV):

Jeg kan næppe overraske mange ved at sige, at det radikale venstre ikke kan støtte dette lovforslag. Det er sagt offentligt allerede, og da der som bekendt er tale om en genfremsættelse, fremgår det også af forslagens tidligere behandling.

Jeg skal derfor indskrænke mig til nogle få kommentarer og i øvrigt henvise til, hvad fru Lone Dybkjær sagde ved forslagens behandling i oktober 1981.

Det radikale venstre anerkender organisationernes ret til at varetage medlemmernes faglige og økonomiske rettigheder. Vi er os meget bevidste, at organisationerne har en vigtig rolle at spille, hvis arbejdsmarkedet skal være roligt, og at intet arbejdsmarked kan fungere uden regler og aftaler. Om ikke

ad anden vej, så bliver man i hvert fald klar over organisationernes nødvendighed, når man ønsker deres bistand til at føre indkomspolitik. Derfor anser vi det også for yderst uklogt at gennemføre, hvad der af organisationerne vil blive opfattet som et frontalangreb, et generelt forbud mod eksklusivaftaler.

Men vi mener ikke, at organisationerne skal have frit spil. De skal varetage medlemmernes faglige og økonomiske rettigheder – hverken mere eller mindre. Det er folketingets ret og pligt at sætte rammer for organisationernes udfoldelse, der sikrer netop det. Hvis organisationerne går videre og f. eks. forsøger at tvinge medlemmerne til at yde bidrag til formål, der strider imod medlemmernes overbevisning, gør de sig skyldige i magtmisbrug. Det er det, der sker, når faglige organisationer med flertalsbeslutninger vedtager at støtte et bestemt politisk parti, f.eks. socialdemokratiet. Det er uacceptabelt, og det må stoppes. Det er derfor, vi som næste dagsordenspunkt har et radikalt forslag om frivillighed ved bidrag til partipolitiske formål.

Men hvis vi kan opnå, at den enkeltes medlemskab af en organisation alene er et fagligt engagement, er mulighederne for magtmisbrug faktisk forsvundet, og dermed vil eksklusivaftalerne miste deres mest odieuse følgevirkning. For hvad afskrækkende er der ved at indmelde sig i en organisation, der alene tager sig af ens faglige interesser?

Må jeg afslutningsvis nævne, at jeg ligesom hr. Svend Auken havde lidt vanskeligt ved at finde ud af, om arbejdsministeren på regeringens vegne gik ind for forslaget eller ej. Nogen helhjertet tilslutning kan man vist i hvert fald ikke tale om. Men én ting bed jeg specielt mærke i: arbejdsministeren havde ingen problemer med udformningen af forslagets § 2, stk. 1, hvor der tales om »afgørende begrænsning« osv. Det er ellers en formulering, der har været genstand for en del lovfortolkning i tidens løb, og derfor hilser jeg med glæde, at der altså ikke forekommer arbejdsministeren at være sådanne afgrænsningsproblemer. Det må tegne godt også for drøftelsen af det kommende dagsordenspunkt.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

[Elisabeth Bruun Olesen]

»Eksklusivaftaler knægter friheden til selv at vælge.« Sådan står der så smukt i bemærkningerne til dette lovforslag. Og tvang er da egentlig også noget grimt noget, er det ikke? Det kunne man foranlediges til at spørge sig selv om. Men hvad er virkeligheden bag fremskridtspartiets forslag til lov om frihed for eksklusivaftaler? Virkeligheden er helt enkelt og banalt den, at man ønsker at rette et frontalangreb på fagbevægelsens tilkæmpede rettigheder. Virkeligheden er, at de borgerlige fra fremskridtspartiet til de konservative vil rykke tænderne og potensen ud af fagbevægelsen, så den ikke kan bide fra sig mere.

Hvis fremskridtspartiets forslag blev vedtaget, ville det svække lønarbejdernes muligheder for at handle og handle kollektivt og for at foretage kollektive kampskridt; forslaget ville spille lønarbejderne ud mod hinanden i en indbyrdes konkurrence: hvem vil arbejde billigst? Er et arbejde, godt nok dårligere end under de normale overenskomstmæssige løn- og arbejdsforhold, da ikke bedre end slet ikke noget arbejde, ville mange nok tænke, og så ville det for alvor begynde at skride. Arbejdsgiverne ville have magten alene, og de ville selv kunne bestemme prisen på arbejdskraften ved at spille arbejderne ud imod hinanden indbyrdes. Det er nemlig kun arbejdsgiverne, der vil nyde godt af, at der på arbejdspladsen står eksempelvis SiDere over for medlemmer af Kristelig Fagforening. Den enkeltes såkaldte frihed til selv at vælge ville alt andet lige betyde, at kollektivets ret og kollektivets løn- og arbejdsforhold ville blive alvorligt forringet, fordi aftaler mellem kapitalister og arbejdere aldrig bliver indgået på et såkaldt retfærdigt grundlag; det er alene styrkeforholdene, der tæller.

Så vil jeg til hr. Bo Kristensen sige, at arbejderklassens kamp for en solidarisk optræden også betyder, at man ikke arbejder sammen med uorganiserede medlemmer af gule fagforeninger, eksklusivaftaler eller ej, og den praksis ønsker vi at styrke. Derfor støttede vi også 100 pct. HT-chaufførernes aktioner og modvilje mod at arbejde sammen med uorganiserede. Enhver fagligt aktiv vender en uorganiseret ryggen på sin arbejdsplads. Selvfølgelig gør man det. Den eksisterende fagbevægelse, enhedsfagbevægelsen, har mange mangler og fejl: den er udemokratisk meget langt hen ad vejen, den majoriserer

store mindretal, der er meget lidt åbenhed, og beslutninger bliver taget hen over hovedet på medlemmerne, som bankes på plads med trusler, hvis de ikke arter sig socialdemokratisk vel. Som HKer husker man alt for godt HKs eksklusioner af de fagligt aktive laboranter i forbindelse med Steinskonflikten, men en kamp for en anden og mere demokratisk linje må foregå inden for enhedsfagbevægelsens rammer i opposition til det bureaukrati, der sidder der i øjeblikket.

Det mest kvalmende ved forslaget fra fremskridtspartiet er i virkeligheden de borgerliges hykleri om retfærdighed, rimelighed og demokratiske rettigheder, for fagbevægelsens historie er ikke mindst historien om, hvordan lønarbejderne har måttet kæmpe sig til hver eneste lille bid af retten til at organisere sig, og den dag i dag står fagligt aktive med fyringstruslen hængende over hovedet hele tiden.

Kofod-Svendsen (KrF):

Kristeligt folkeparti hilser dette forslag velkommen. Det er som tidligere nævnt et gammelt problem, der tages op. Problemerne i forbindelse med organisationstvung og organisationsfrihed blev drøftet i folketinget allerede i 1950'erne og 1960'erne, og under disse drøftelser fokuserede man næsten udelukkende på spørgsmålet om, hvorvidt eksklusivaftaler skulle være tilladte inden for den offentlige sektor eller ej. Gennem disse debatter og en række principielle domme blev eksklusivaftaler inden for den offentlige sektor kendt ugyldige. Argumentet var, at det offentlige skulle behandle borgerne ens uden hensyn til deres organisationsforhold. Man ville ikke udøve organisationstvung og gribe ind i borgernes frie ret til personlig at tage stilling til, om de ville være medlem af denne eller hin organisation eller de eventuelt slet ikke ville være medlem af nogen organisation.

Det var indsatsen i 1960'erne. Så kom det næste spørgsmål, og det blev stillet med styrke op gennem 1970'erne: er det rimeligt, at den personlige frihed kun nyder beskyttelse, hvor der er tale om et offentligt ansættelsesforhold, men ikke, når det drejer sig om private ansættelsesforhold? Den debat fortsatte op i begyndelsen af 1980'erne, og efter dommen i Strasbourg, som arbejdsministeren så

[Kofod-Svendsen]

rigtigt har redegjort for, fik vi et lille skridt i den rigtige retning gennem daværende arbejdsminister Svend Auken's forslag, men dette forslag skabte ingenlunde fuld organisationsfrihed. Loven beskytter kun mod afskedigelse, men siger ikke noget om ansættelse. Derfor kan bestemte arbejdsgivere ved ansættelsen sige: hvis du ikke er medlem af den og den fagforening, bliver du ikke ansat.

Hvilke problemer er det især, der rejser sig vedrørende den enkeltes forhold til organisationerne? Jeg vil nævne følgende: retten til at få arbejde uden at være medlem, retten til at beholde arbejdet uden at være medlem, retten til at blive medlem af en organisation, hvis man mener, det er en fordel – der kan være situationer, hvor man forbeholder særlige fordele for medlemmer af en organisation – retten til selv at bestemme, hvilket politisk parti man vil støtte økonomisk og med hvilket bidrag, retten til at blive meldt ud af en organisation, hvis man føler, den ikke mere varetager éns interesser, og samtidig kunne beholde sit arbejde og endelig mulighederne for at øve indflydelse i sin fagorganisation i visse kritiske situationer. Afstemningerne om konflikt eller ikke konflikt er ofte kritisable.

Jeg håber, det gennem et grundigt udvalgsarbejde vil lykkes at fjerne den organisationsvang, som vi de facto har her i landet, men der må samtidig ses på den monopolstilling, som advokater, læger, tandlæger osv. kan have. Opgaven er ikke at genere fagbevægelsen, men at sikre den enkelte hans eller hendes fulde frihed til selv at bestemme, hvilken organisation han eller hun ønsker at stå i. Vi har brug for en god og stærk fagbevægelse, som varetager medlemmernes faglige interesser, men vi har ikke brug for en fagbevægelse, som ikke respekterer den enkeltes frihed.

Dohrmann (FP):

Jeg vil gerne indlede med at sige tak til såvel ministeren som de ordførere, der helt eller delvis har støttet fremskridtspartiets forslag om frihed for eksklusivaftaler. Ifølge den danske grundlov har vi foreningsfrihed her i landet, og derfor er der mange danskere, der virkelig er oprørte over det, vi oplever gang på gang, nemlig at man med magt og demonstration tvinger folk ind i bestemte foreninger. Det lyder meget pænt, når vi her

hører den socialdemokratiske ordfører stå og sige, at vi har frihed, og at man skal have lov til at indgå aftaler. Ja men det er jo slet ikke sådan, det foregår i praksis, og det ved hr. Svend Auken udmærket godt. Vi har set det allerede for år tilbage. Vi så det på Bækkelund Papirfabrik, vi så det på Hope Computer, og vi har nu for nylig set det vedrørende La Cabana, at fagbevægelsen eller dele af fagbevægelsen med vold og magt, med demonstrationer, med blokader osv. tvinger arbejdsgiverne til at indgå eksklusivaftaler. Man tvinger dem til det økonomisk; man blokerer for de leveringer, der er nødvendige for, at de kan drive deres forretning videre. Man truer tilmed de ansatte, som ikke ønsker at komme ind i et bestemt fagforbund og f.eks. via dette fagforbund tvinges til at støtte socialdemokratiet, tvinges til at støtte pampernes ædegilder og deres rejser til Mellemøsten, og hvor de ellers holder ferie henne. Det er den slags ting, der sker. VS' ordfører stod her og så meget ophidset ud og sagde, at det sandelig var et indgreb, at man nu ville begynde at forfølge fagbevægelsen osv. Ja men der er ingen som helst, der ønsker at forhindre nogen i at melde sig ind i en fagforening, hvis de har lyst til det, men der er en væsentlig forskel på at sige, at det skal være frivilligt, om man vil være medlem af den ene eller den anden forening, og så at tvinge folk ind i den, og det er det, sagen drejer sig om. Det er simpelt hen det, vi i et demokratisk samfund må kalde fagforeningsdiktatur, og det er det, man vil. Socialdemokratiet og andre venstrefløjspartier er så bange for, at man ved at vedtage noget så simpelt som dette her, hvorefter den enkelte selv skal have frihed til at vælge, mister grebet om fagbevægelsen, mister grebet om medlemmerne.

Et foreningsarbejde eller et parti, der bygger det hele op ved hjælp af tvang, tvangen over for den enkelte, er ikke holdbart i længden, og jeg føler mig 100 pct. overbevist om, at såvel socialdemokratiet som andre partier, der har den samme opfattelse, i løbet af nogle få år vil få en alvorlig lærestreg. Medlemmerne vil simpelt hen ikke finde sig i det længere; man vil ikke tvinges ind i den form for solidaritet.

Jeg er som sagt glad for, at så mange partier, som tilfældet er, har støttet forslaget, men jeg vil sige til det radikale venstre – det

[Dohrmann]

radikale venstre, som oprindeligt vel nok blev dannet på baggrund af en vis form for frihedstrang – at det påtager sig et meget alvorligt ansvar ved ikke at støtte dette forslag. Hr. Estrup sagde, at det selvfølgelig var folketingets opgave at holde øje med, at magten ikke blev misbrugt. Det er lige præcis det, der sker i dag: fagforeningerne misbruger deres magt. Hvis en virksomhed og en fagforening er enige om at indgå en overenskomst, er der da ingen, der har noget imod det, men hvorfor skal de folk, der har arbejdet på en arbejdsplads i 15–20 år uden at være medlem af en bestemt fagforening, tvinges ind i den? Det er faktisk det, hr. Estrup og dermed det radikale venstre giver frit slag for. Den form for magtmisbrug mener jeg også hr. Estrup og de radikale må have kunnet konstatere gang efter gang finder sted. Pæne ord og floskler, som vi har hørt så mange af, hjælper jo ikke spor. Det, der er realiteten ude i det praktiske liv, er, at det lykkes for fagforeningerne, hvis de sætter sig for, at de vil have en eksklusiv aftale med en bestemt virksomhed, vil tvinge nogle bestemte medlemmer ind i en bestemt fagforening, og det lykkes, fordi ingen har råd eller kræfter til at stå imod dette pres. Konsekvenserne, hvis man ikke retter sig efter fagforbundene i dag, er simpelt hen, at man køres ned både menneskeligt og økonomisk.

Jeg håber, at det radikale venstre kommer til fornuft på dette område, og at vi får vedtaget det foreliggende lovforslag helt eller delvis, således at vi med rette kan leve op til det, vi ellers ynder at betegne os selv som, nemlig et demokratisk samfund. Det er vi ikke med de eksisterende forhold.

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

For god ordens skyld, og for at der ikke skal herske nogen misforståelse, vil jeg gerne sige til hr. Jens Peter Jensen, at jeg og den øvrige del af regeringen godt er klar over, at det er folketinget, der bestemmer og vedtager, men det gør vel ikke noget, hvis regeringen nu skulle være enig med folketinget. Jeg tror egentlig ikke, der var noget i hr. Jens Peter Jensens indlæg, som kunne tages som udtryk for, at der var forskel på opfattelsen hos regeringen og hr. Jens Peter Jensen i denne sag.

Både hr. Svend Auken og hr. Estrup var inde på, at de følte, der var en uklarhed med hensyn til, hvad der egentlig var regeringens mening i denne sag. Det kan jeg nu ikke rigtig forstå, for jeg synes egentlig, at jeg udtrykte mig ret klart. Jeg mener, som hr. Dohrmann var inde på, at foreningsfriheden er noget meget afgørende, noget meget centralt i den danske grundlov og for det danske folkestyre. Foreningsfriheden betyder retten til frit at danne foreninger, men dermed være vel ikke sagt, at vi også skal have foreningstvang. Det, jeg sagde i mit indlæg, var, at det er min opfattelse, at den lov, vi tidligere har vedtaget, har løst en række af problemerne med hensyn til eksklusivaftaler, og at den var et fremskridt, dengang den blev vedtaget, men at denne lov ikke løser alle problemer.

Der er ét hovedproblem tilbage, som jeg finder helt afgørende, nemlig det problem, at en person ikke kan få ansættelse på grund af manglende fagforeningsmedlemskab.

Nu skal vi jo om lidt behandle et radikalt forslag, som også vedrører frihed, nemlig friheden til ikke at tilpligtes at betale bidrag til politiske partier, hvis man er medlem af en fagforening, som man ikke sympatiserer med. Men i denne sag, hvor det drejer sig om eksklusivaftaler, mener hr. Estrup og det radikale venstre så, at mangel på medlemskab af en fagforening skal forhindre en mand eller en kvinde i at få et konkret arbejde?

Svend Auken (S):

Først vil jeg lige rette et par misforståelser. For det første vil jeg sige, at den høje organisationsprocent i danske faglige organisationer ikke hviler på eksklusivbestemmelser. Eksklusivbestemmelser omfatter, som hr. Ole Henriksen og også jeg selv var inde på det før, hvis jeg skal give et skud, måske 1 pct. af fagbevægelsens medlemmer, måske færre. Der er andre områder, det indrømmer jeg blankt – læger, akademikere osv. – hvor det er næsten 100 pct., men inden for LO-området er det under 1 pct. Til gengæld udfylder eksklusivbestemmelser en ganske konkret funktion i forhold til uorganiserede arbejdsgivere, navnlig når en overenskomst skal overholdes, efter at den er indgået efter en fuldt lovlig arbejdskamp.

[Svend Auken]

Hr. Dohrmann sagde, at man skulle vedtage dette forslag for at forhindre, at folk, der havde været 15-20 år på en arbejdsplads, men som ikke ville melde sig ind i en fagorganisation, efter at der var indgået eksklusiv-aftale, kunne blive afskediget, og at man ville forhindre det med vedtagelsen af dette forslag. Ja men det er for længst vedtaget i folketinget. Min hukommelse strækker ikke til at sige mig, om hr. Dohrmann stemte for eller imod eller undlod at stemme ved denne lejlighed, men det er i hvert fald vedtaget af et stort flertal i folketinget.

Hr. Kofod-Svendsen var inde på spørgsmålet om beskyttelse af friheden ved ansættelse, og så vil jeg gerne spørge hr. Kofod-Svendsen, om han er klar over, at det er fuldt lovligt for en dansk arbejdsgiver at undlade at ansætte et menneske, fordi vedkommende er cand.theol., over 40 år, har fuldkæg og bor i Birkerød. Hvad er det så for noget tåg at tale om, at eksklusivaftaler skulle gøre noget voldsomt indgreb i arbejdsgivernes ansættelsesret og de arbejdssøgendes frihed?

Til sidst det egentlige spørgsmål i denne sag: hvad vil ministeren, hvad vil regeringen? Nu forstår jeg, at man vil følge folketinget – det er jo glædeligt, positivt, en ny stil – men hvad vil man selv lægge op til? Hvad er det, man vil? Ministeren har sagt, at der er mange dokumenterede eksempler på misbrug til trods for den lovændring, der skete i 1981-82. Vi vil i udvalget bede om at få dem alle, for hvis der er tale om misbrug, skal det selvfølgelig dokumenteres, men jeg synes, at ministeren kunne nævne bare 5 eksempler; 5 er vel et lille tal, når man har sagt, at der var mange misbrug.

For det andet har ministeren sagt, at hun vil ændre den lov, der blev vedtaget i sin tid. I hvilken retning vil ministeren ændre den? Hvad er det, der skal slås fast? Kort sagt: hvad er det, regeringen vil på dette område? Det synes jeg at hr. Estrup havde fuldstændig ret i at spørge om før.

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Jeg vil gerne sige til hr. Svend Auken, at jeg ikke på noget tidspunkt har sagt, at der har været misbrug af den lov, som eksisterer i dag. Jeg har sagt, at denne lov har været i kraft et par år, og at vi har gjort nogle erfa-

ringer med den. Da vi vedtog loven i sin tid, var vi vel også alle sammen enige om, at den løste nogle af problemerne, men at den ikke dækkede alle områder. Det må være faktum.

Det, jeg nu siger, er, at regeringen gerne vil være med til at sikre, at et menneske ikke kommer i den situation, at han eller hun ikke kan få arbejde, fordi vedkommende ikke er medlem eller ikke ønsker at være medlem af en bestemt fagforening. Det er det, regeringen vil.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Der er blevet talt enormt meget om personlig frihed som en eller anden abstrakt størrelse, der bare svæver rundt i luften. Men hvornår støder individets såkaldte frihed sammen med kollektivets demokratiske rettigheder, kunne man spørge sig selv om, og hvornår svækker den enkeltes såkaldte frihed til at gøre, hvad pokker der lyster én, de rettigheder og goder, som kollektivet har opnået ved lige netop at stå sammen? Og hvem har glæde af, at der på en arbejdsplads er arbejdskraft, der er splittet op i flere forskellige fagforeninger? Det er ikke arbejderne selv, der har gavn af det, det er kun én eneste arbejdsgiveren.

Selv om hr. Svend Auken har ret i, at eksklusivaftalerne ikke dækker et ret stort område af arbejdsmarkedet – jeg tror nu, det er mere end 1 pct., for f.eks. inden for byggefagene har man jo i tonsvis af tiltrædelsesoverenskomster med eksklusivaftaler i – så mener jeg faktisk, vi skal gå den anden vej: vi skal have mange flere eksklusivaftaler.

(Kort bemærkning).

Estrup (RV):

Arbejdsministeren spurgte mig om, hvad jeg med min indstilling til eksklusivaftaler mente man skulle gøre i tilfælde, hvor det drejede sig om en person, som ikke kunne komme i arbejde på grund af en eksklusivaf-tale. Jeg kan så stille arbejdsministeren det modspørgsmål, hvilken person arbejdsministeren tænker på, hvad arbejdsministeren ville gøre, hvis det nu drejede sig om en læge, og om dette forslag også omfatter lægeorganisationer.

Men derudover vil jeg sige, at det principielle i den holdning, som det radikale venstre

[Estrup]

har på dette punkt, er, at hvis vi har sørget for, at de organisationer, som indgår de pågældende eksklusivaftaler, også har indskrænket sig til kun at varetage faglige og økonomiske interesser, er der ikke noget problem forbundet med at melde sig ind i dem.

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Jeg vil gerne sige til hr. Estrup: ja, hvorfor skulle det ikke også omfatte læger? Det mener jeg helt klart det bør gøre.

Dohrmann (FP):

Hr. Estrup skal nu ikke slippe så let. Jeg vil gerne spørge hr. Estrup helt konkret: mener hr. Estrup, at det er rimeligt, at f.eks. et medlem af det radikale venstre, som ønsker et bestemt stykke arbejde, skal tvinges ind i et bestemt fagforbund, et fagforbund, som måske giver støtte til både socialdemokratiet, SF, VS, og hvad ved jeg, og hvis ledere måske tilbringer det halve af året nede på et eller andet dejligt feriested? Mener hr. Estrup, det er rimeligt, at man tvinger vedkommende medlem af det radikale venstre ind i den forening og dermed selvfølgelig også til at skulle bidrage økonomisk til den slags ting? For det er i realiteten det, hr. Estrup gør sig til talsmand for ved ikke at støtte dette forslag. Hvis hr. Estrup ikke mener det, hvilke løsningsforslag har han så? Ethvert rettænkende, frittænkende menneske må da kunne se, at end ikke det radikale venstre kan være tilhænger af det, der foregår for øjeblikket, hvor man tvinger folk imod deres vilje, imod deres inderste overbevisning, ind i bestemte foreninger.

(Kort bemærkning).

Estrup (RV):

Jeg skal ikke blande mig i hr. Dohrmanns forekomme om, hvad fagbevægelsens ledelse foretager sig rundt omkring. Jeg synes, det er noget, vi skal overlade til ugebladene og andre at finde ud af, hvis der er behov for det; denne sag er alt for alvorlig til det. Men lad mig dog sige, at grunden til, at vi har et forslag som det næste på dagsordenen til behandling, netop er, at det radikale venstre mener, at der skal sættes nogle rammer for fagbevægelsen og dens udfoldelse, og det skal der i øvrigt også for andre organisationer. Når de rammer er sat, kan jeg ikke for-

stå, hvad det er, hr. Dohrmann har så vanskeligt ved at sluge ved at skulle melde sig ind i en organisation. Mener hr. Dohrmann da ikke, at organisationerne har haft en væsentlig indflydelse på den sociale standard, som vi har opnået her i landet, og de regler, vi har på arbejdsmarkedet, og mener hr. Dohrmann ikke, at indkomstpolitik er noget væsentligt, når det gælder om at løse landets økonomiske problemer?

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Jeg er ikke særlig interesseret i, hvad en lang række ugeblade skriver eller kunne finde på at skrive om, hvad fagforeninger bruger deres feriepenge til i udlandet o. lign. Jeg synes, det er mere interessant, hvis hr. Estrup ville besvare det spørgsmål, jeg stillede hr. Estrup, nemlig om hr. Estrup mener, at en mand eller en kvinde skal kunne komme i den situation ikke at kunne få et arbejde, fordi vedkommende ikke er medlem af en fagforening.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 98:

Forslag til folketingsbeslutning om bidrag til politiske partier.

Af Estrup (RV) m.fl.
(Fremsat 27/3 84).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):